

מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

י"ל ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

פרשת בשלח תשפ"ג

גליון תתקל"ה (שנה כ')

האם במן היה מותר לחשוב טעם איסור?

בפרשתן ט"ז ד' הנני ממטיר לכם לחם מן השמים.

יש לחקור במן שהיה משתנה טעמו לפי מחשבתו של אדם שהיה חושב האם היה מותר לחשוב טעם של איסור כגון בשר בחלב, או דילמא כיון דקימ"ל דטעם כעיקר, א"כ היה איסור לחשוב טעם איסור.

הנה בפתח עינים להחיד"א בחולין ק"ט ע"ב כתב השבתי לנכבד גביר אחד שחקר בענין המן שהיה משתנה והיה טעמו כטעם הדבר שחפץ האם חשב לאכול חזיר או שאר איסורין וטעמן במן האם עבד איסורא.

והשבתי: דכיון דידוע דמה שאכל היתר סגי, והראיה מגמ' חולין ק"ט ע"ב דילתא אמרה בעינן למיכל בשרא בחלבא, וא"ל ר"נ זויקו לה כחלי, א"כ אפילו טועם איסור אין איסור בזה, ועוד דאם היה אסור לעשותו לא היה משתנה טעמו לאיסור כיון דהיה מעשה שמים.

ובספרו חומת הנך פרשת בעלותך דחה מה שרצה חכם אחד לתרץ: מה שכתוב בפרשת בעלותך י"א ה' זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשואים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים, ואיתא בספרי מובא ברש"י שם אמר ר' שמעון מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו, מפני שהן קשים למניקות, אומרים לאשה אל תאכלי שום ובצל מפני התינוק דבשלמא כל הירקות לא טעמו במן, אבל דגים לכאורה היו יכולים לטעום במן, א"כ מדוע בכו זכרנו את הדגה, הרי היו יכולים לטעום את טעמן במן, ורצה חכם אחד לתרץ דמה שאמרו זכרנו את הדגה, היינו דגים טמאים, שהמן לא היה משתנה לטעום הטעם אלא בדבר טהור, ודוחה החיד"א שהיה מותר להם.

וכן בשו"ת צפנת פענח ח"א סימן ב' חקר נמי בהאי שאילתא וכתב דמותר.

ומביא ראיה: מהא דאמרין בגמ' סנהדרין נ"ט ע"ב ירדה לו דמות חמור מן השמים אם מותר לאכלו ומסיק הגמ' אין דבר טמא יורד מן השמים, וברש"י ודבר שאינו הוא ואם ישנו טהור א"כ ה"ה הכא אם היה יכול לחשוב מחשבת של מאכל איסור מסתמא אין איסור בדבר, וכן בשו"ת אפרקסתא דעניא ח"ד סימן שע"ז כתב שמותר.

מעדני אשר: נראה דשאלה הנ"ל תלוי במחלוקת בגמ' יומא ע"ה אם המן היה כל הטעמים רק בטעם או גם בממשן דאם נאמר דהויא רק בטעמם שפיר כתב החיד"א דטעם בלא איסור לא הויא כלום, אבל אם נאמר דהויא כממשן א"כ נעשה חפצא דאיסורא והויא אסור.

מדוע היה אסור לבשל את המן בשבת

הרי דבר שאין צריך בישול אין איסור לבשל?

בפרשתן ט"ז כ"ג את אשר תבשלו בשלו, מערב שבת דבשבת אסור לבשל.

יש להקשות: מדוע היה איסור לבשל בשבת, הרי המן היה דבר שנאכל חי, והרמב"ם פסק פרק ט' מהלכות שבת ה"ג המבשל דבר שאין צריך בישול או דבר שנתבשל כל צרכו פטור, א"כ מדוע היה צריך לבשל את המן מערב שבת, כך מקשה בכלי חמדה בפרשתן וכן בפרסד יוסף בשם שו"ת חמדת אפרים אור"ח סימן ג'.

איכא כמה תרוצים:

א. הא דהמבשל דבר הנאכל חי דאינו עובר משום בישול, משום דילפינן ממשכן דשם בשלו רק דברים שהיה צריך בישול, אבל המן היה לפני המשכן לכך חייבים אף על דבר שא"צ בישול, כך תירץ בכלי חמדה בפרשתן, וכן בשם משמואל פרשת וירא, וכן בפרסד יוסף בשם שו"ת חמדת אפרים אור"ח סימן ג'.

ב. ע"פ מה דאיתא בגמ' יומא ע"ה ע"ה כתוב לחם, וכתוב עוגות, וכתוב טחנו, הא כיצד, צדיקים לחם, בינונים עוגות, רשעים טחנו במדוכה, וברש"י לחם משמע אחרי אפיה, עוגות קודם אפייה, א"כ חזינן דלא לכולם זה היה מוכן, ועל זה קאי הקרא דבעינן לבשל את זה מערב שבת, מעדני אשר, שוב מצאתי דכן תירץ בשם משמואל פרשת וירא.

ג. ע"פ מה שכתב בשער הציון סימן ש"ח ס"ק ק"י דאם משתבח ע"י הבישול חייב אף בדבר שנאכל חי, והמן היה משתבח בטעם, וכעין שמבואר בגמ' יומא ע"ה שירד עם המן ציקי קדירה לתבל התבשיל, מעדני אשר.

ד. כיון שבמן היה כל אחד טועם איך שרוצה, ואם אדם היה רוצה שהמן לא יהא מבושל ויצטרכו לבשל את זה בע"כ כן היה, א"כ לכך היה אסור לבשל דלא היה יכול לאכול את זה בלא בישול, מעדני אשר.

ה. ע"פ מה שכתב בפוסקים שבשבת היה אסור לחשוב על אפיה או בישול במן כיון שבזה היה מוכן לבישול או לאפיה, לכן אמרה התורה שצריך לחשוב הכל מערב שבת, מעדני אשר.

ו. הא דהיה אסור לבשל היא על הדברים שקנו מתגרי הגוים, שבזה לא היו יכולים להרגיש את כל הטעמים, מעדני אשר, מאמר זה מתוך שיעור בכולל המרכזי בעלזא בלונדון יום א' השבוע.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הנדיב הנכבד
הרב משה אריה פריינד שליט"א לונדון
ראש הקהל דסאטמאר
לזיכוי רבבות
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת
מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הנדיב הנכבד
הרב אלחנן רייך שליט"א לונדון
לרגל שמחת הולדת בנו במז"ט
וברכת מזל טוב לידידינו
הרב אליעזר שליט"א לונדון
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות נחת מכל יוצאי חלציו
ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרה"ג יוסף ראטה שליט"א לונדון
לזיכוי רבבות
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה לרוות נחת
מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרה"ג רבי מרדכי וייס שליט"א לונדון
ר"מ בבית המדרש קהל חסידים גולדס גרין
לעילוי נשמת זקנתה
ה"ה מרת מחלה חיה ע"ה
בת הרה"ג מרדכי יעקב ברייש ז"ל מח"ס חלקת יעקב
נלב"ע ד' שבט האי שתא
ת.נ.צ.ב.ה.

איך היה מותר למרים הנביאה לשיר הרי קול באשה ערוה?
בפרשת טו כ"ו ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה וגו' ותען להם מרים שירו לה' כי גאה גאה וגו'.

יש להקשות: איך היה מותר למרים לשיר, הרי קימ"ל אור"ח סימן ע"ה קול באשה ערוה, כך מקשה המגן אברהם בספרו זית רענן בפרשתו, וכן החיד"א בספרו חומת אגן, וכן בתפארת יהונתן, וכן בשימוח משה בפרשתו, וכן בצנפת פנח בפרשתו.

איכא כמה תרוצים:

א. לכן לקחה תוף כדי שזוה יעשה קולות כדי שלא ישמעו את קול הזמר שלה, כך כתב בתפארת יהונתן, וכן בתכלת מרדכי ליקוטים.

ובישימוח משה בפרשתו **כתב לבאר לפי זה:** הא דכתוב ותען "להם" מרים, דלכאורה להם מיותר, אלא הכוונה שהרי מרים היתה צריכה להרמת קול שהיא לשון עניה מפני התופים ואף שהיה בהרמת קול, מ"מ היה רק להם דלא נשמע לאנשים.

ובאילת השחר בפרשתו כתב דמשמע מזה שרק קול של אשה אסור, אבל כשמנגנת בכלי זמר ליכא איסור, ומביא שפעם שאלו שאלה הנ"ל לחזון איש ומביא שבערוך השולחן אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן ע"ה סעיף ח' כתב ונראה דדוקא כשמשוררות בפיהן הוה איסור ולא כשמנגנות על הכלי דבזה לא שייך הרהור וערוה.

ב. ע"פ מה דאמרינן בגמ' נדה י"ג: דהיכא דאיכא אימתא דשכינתא ליכא חשש הרהור, וכאן הרי היה גילוי שכינה כמו דכתוב במדרש ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי לכן לא היה כאן חשש של קול באשה ערוה, ולכן היה מותר למרים הנביאה לשיר, כך תירץ ב"ת רענן לבעל המגן אברהם, וכן החיד"א בספרו נחל קדומים, וכן בספרו חומת אגן.

ובבני יששכר מאמרי חודש כסלו טבת מאמר ד' הלל והודאה **הביא כמה פסוקים שביאר החיד"א לפי זה:** "צהלי ורוני יושבת ציון" ישעיה י"ב ו' יושבת לשון נקבה, והכוונה על בנות ציון ואין לחוש לקול אשה כי גדול בקרבך וכו', ואין לחוש להרהור, ופירש בזה בשם בנו "רני ושמחי בת ציון" ולא תחוש לקול אשה כי הנני בא ושמעתי בתוכך.

ג. מרים והנשים יצאו רחוק מהמחנה של האנשים כדי שלא ישמעו האנשים את קול השירה של הנשים לכן לא היה איסור בשירת מרים, כך תירץ באילת השחר בפרשתו.

ד. הא דמרים שרה ע"פ הדיבור היה, לכן היה לה מותר לשיר, ולכן דייקה התורה וכתב "ותקח מרים הנביאה" ומדוע צריך לכתוב שהיתה נביאה אלא התורה רצתה לגלות, דלכן היה מותר למרים לשיר, ולא חששה לקול באשה ערוה, שהיה ע"פ הדיבור, כך תירץ ב"ת אורח חיים סימן ע"ה.

ה. אנשי הצחות והמליצה אומרים, שמרים עם הנשים לא אמרו שירה כי הנשים פטורות, רק יצאו בתופים ובמחולות לשמוח, ובאו כמה בחורי ישראל לראות בשמחתם, ואז עתה מרים "ותען להם" לכו לאהליכם במקום שאומרים האנשים שירה, וגם אתם שירו לה' כי גאה', כך כתב בשל"ה פרשת בשלח.

אבל דוחה תרוץ זה: מהא דאיתא במדרש מכילתא בשלח מסכתא דשירה ל' ליקוט שמעוני ח"א רמז רנ"ג שאמרו כמו שאמר משה רבינו ע"ה שירה וישראל ענו אחריו, כן אמרה מרים והנשים אחריה.

ו. מרים ביקשה רק מהגברים שישירו, ולא מהנשים שהם רק שרו בתופים ובמחולות, כך תירץ הגר"א מובא בספר פנינים משולחן הגר"א, וכן באילת השחר בפרשתו, וכן בטעם ודעת בפרשתו.

ז. שאין הכוונה שהיתה משוררת אלא שיבחה על הנס בדרך שיר, כך תירץ במגן גבורים סימן ע"ה, ועיין בלינו הש"ס סוטה מ"ח.

ח. ע"פ מה שכתב בחתן סופר שער טהרת ידים סימן י"ד דבקול זמר של אשה ביחד עם איש ליכא חשש דתרי קלא לא משתמע לפי הנ"ל אתי שפיר, כך תירץ הרה"ג יואל אברהם מושקוביץ שליט"א כולל סאטמאר ירושלים.

ט. נראה לציין מה שכתוב בתוס' על התורה שמרים אמרה למלאכים שירו לה' ומשום הכי כתוב להם בלשון זכר, כי אם היתה מדברת להנשים היה צריך להיות כתוב ותען להם ולא להם, כך תירץ הרה"ג בן ציון מיללער שליט"א ניארק

י. נראה לציין עוד תרוץ שכתבתי בספרי דברי פנחס פרשת בשלח ע"פ הירושלמי דבזמן מועט ליכא חשש של הרהור ואולי כאן שאמרה רק פסוק אחד לפי הרבה מפרשים ליכא חשש הרהור, כך תירץ הרה"ג רבי פנחס מנחם דאוויד שליט"א מח"ס דברי פנחס.

האם עד קריעת ים סוף לא היה אמונה לעם ישראל?

כתוב בתורה הקדושה בפרשתן י"ד ל"א וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים וגו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו.

מלשון הפסוק משמע שרק עכשיו האמינו עם ישראל בה' אחרי שראו את היד הגדולה.

ובכלי יקר כותב לפי זה דבר נפלא דלכן דווקא עכשיו אמר משה רבינו שירה, ולא שר תיכף בצאתם ממצרים: לפי שידע משה רבינו שעדיין בני ישראל מפקפקין באמונה עד שראה על הים שהאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר, עיין במעדני אשר חג הפסח שנת מה שהארנו בעוד תירוצים מדוע לא אמר שירה מיד שיצאו ממצרים.

יש להקשות: שהרי גם בהיותם במצרים קודם כל המכות נאמר שמות ד' ל"א ויאמן העם וגו', ומכל שכן אחר יציאתם ממצרים שראו כל הנסים האלה בהכות כסיל מכות גדולות כאלה שהיה להם להאמין, א"כ מדוע רק עכשיו כתוב שהאמינו, כך מקשה באלשיך הקדוש בפרשתו, וכן בבאר מים חיים.

איכא כמה תרוצים:

א. הערב רב לא ראו את המראה, ושמה תאמר אם כן איפה מה יתרון קנו הערב רב על יד נס קריעת ים סוף. לזה אמר, ויראו העם, הוא הערב רב, את ה' ויאמינו בה', והוא הכלל בידינו מרבתינו ז"ל בספר הזוהר ח"ב מ"ה ב' כי במקום שנזכרו ישראל ועם, הוא זה על ישראל, וזה על ערב רב, אך ישראל לא הוצרכו לכך, כי מתחלה יראו את ה' ויאמינו בה' יתברך ובמשה עבדו, כך תירץ באלשיך הקדוש.

ב. לא נשלמה האמונה בהם עד אותו השעה, כי עדיין לא ראו רק מכות ולא כליון כולם, ואפשר שיוכל ליסרם ולא להמיתם, ועל כן לא נתחזקה האמונה בהם שלא להיות יראים עוד בשום אופן בעולם מן הצר הצורך עליהם שיבוא אליהם למלחמה בעם כבד וביד חזקה, כי עדיין לא ראו כזה, ועוד חששו כי אפשר אין ה' בקרבם כל כך לעשות להם נסים גדולים ומופלאים רבים ודי אם עושה להם נסים שראו ולא יותר, מה שאין כן כאשר בא סוס פרעה ורכבו ופרשיו אל תוך הים ונהרגו ונטבעו ונימחו כולם, כך כתב בבאר מים חיים פרשת בשלח

ג. ישנם אנשים אף שבכללות הם מאמינים בה' אך אמונתם רפה היא ואיננה בגדר השלימות, וכמו שמצינו בקרא כשבאו משה ואהרן וזקני העם אל בני ישראל במצרים ויעשו האותות לעיניהם כתיב ויאמן העם וגו', וכאשר יצאו ממצרים ועברו את הים בחרבה כתיב וירא ישראל את היד הגדולה וגו' ויאמינו בד' ובמשה עבדו, ולכאורה יפלא הלא כתיב מקודם ויאמן העם, ומהו עוד ויאמינו בה', אלא הכונה, מתחלה לא היתה אמונתם כל כך בגדר השלימות כדאיתא במדרש שגם הזקנים כשבאו לפלטרין של פרעה נסוגו אחור ושבבו לביתם ונכנסו רק משה ואהרן לבדם אל פרעה, אך אח"כ כשראו את כל הנסים שנעשו להם במצרים ועל הים כתיב ויאמינו בה' שאז נתחזקה אמונתם בגדר השלימות, כך כתב בחפץ חיים זכור למרים הערות פרק כ"א.

ד. אע"פ שכבר השיגו ישראל האמונה ודעת את ה' בארץ מצרים, אעפ"כ לא היה יכול להיות להכרה ההיא קיום לעד ולנצח, מפאת גודל הטומאה השורה בארץ מצרים, שהרי אף פרעה בעצמו, כאשר ראה את האותות והמופתים החזקים, הוכרח לבוא לידי אמונה, אלא שזו היתה אמונה רק לפי שעה בלבד, ולא התקיימה אצלו על זמן רב, וכמו שאנו רואים בכל מכה ומכה, שבא להכרת האמונה וביקש העתירו אל ה', אולם מיד כאשר היתה הרווחה חזר מדבריו, ולא שלח את בני ישראל ממצרים, כל זה היה היות שפרעה ה' שקוע כל כך בתוך כוחות הטומאה רח"ל, והוא היה עצם הטומאה, על כן לא היתה האמונה יכולה להתקיים אצלו, כך תירץ כ"ק מן האדמו"ר מרחמסטריווקא מארה"ב.

ה. וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, ויראו העם את ה', ויאמינו בה' ובמשה עבדו. אמנם כבר במצרים נאמר על בני ישראל "ויאמן העם ויקדו וישתחוו" אבל כאשר בני ישראל באו בתוך הים והשליכו את כל יתבם על ה' עד כדי מסירות נפש, הביעו בזה אמונה ובטחון בלתי מוגבלים בה', אחרונים.

קול המעדנים

"כולל בעלזא המרכזי לונדון"

בהלכות ביטול בשבת

בראשות רב בית המדרש הגאון דוד קליין שליט"א

"בית המדרש בית שמואל לונדון"

בראשות ידידינו רב בית המדרש הגאון משה הלפרין שליט"א

"בית המדרש קהל חסידים לונדון"

בראשות ידידינו רב בית המדרש הגאון בנימין בריעץ שליט"א

"מעמד סיום מסכת נדרים"

בראשות ידידינו הרה"ג רבי מרדכי וייס שליט"א

"ישיבת בעלזא לונדון"

חיזוק לשובבים

בראשות ראש הישיבה הגאון אהרן קאליש שליט"א

"בית המדרש תפארת ישראל לונדון"

בראשות ידידינו רב בית המדרש הגאון יוסף וינברג שליט"א

"בית המדרש תפארת צבי לונדון"

בראשות ידידינו רב בית המדרש הגאון צבי הגר שליט"א

"כנס חינוך למחנכים"

תלמוד תורה עטרת שלמה טלסטון

משיב בהלכה

איזה ברכה ברכו על המן שאכלו במדבר?

בפרשתן ט"ז ד' הנני ממטיר לחם מן השמים וגו'.

יש לחקור האם ברכו על המן שאכלו במדבר, ואם ברכו איזה ברכה ברכו, וצריך לומר דכל השאלה לא מתורת חיוב, דברכת הנהנין היא תקנה דרבנן ועדיין לא ניתקן אלא אם רצו לברך מה בירכו.

הנה איכא כמה שיטות בפוסקים איזה ברכה ברכו:

א. הרמ"ע מפאנו כתב שלעתיד לבא בסעודה של לוי, יוציאו את צנצנת המן שנגזג, וכתב שם שיברכו על זה המוציא לחם מן השמים, וכן כתב בספר חסידים הוצאת מקיצי נרדמים סימן תתת"מ, עיין בשו"ת בית דוד סימן קצ"ו.
וכן כתב בספר נפש החיים להגר"ח פלאגי מערכת מ' אות ק"ו ששמע מהגאון רבי מרדכי הלוי שישאל בירכו על המן המוציא לחם מן השמים, ואע"פ שכתוב וטעמו כצפיחית בדבש, מ"מ כיון שהיו קובעים עליה סעודה, הרי הוא כקובע סעודה על פת הבאה בכסנין.

וכן כתב בנשמת אדם סוף הלכת לולב שבדאי לא היו מברכין על המן המוציא לחם מן הארץ, כיון שלא בא מן הארץ, ע"ש שדן נפק"מ לזמננו בדבר שגדל בעציץ שאינו נקוב אם יכול לברך המוציא לחם מן הארץ.

ב. בספר בני יששכר במאמר ברכת השבת מאמר ג' אות ג' כתב כשהיית מסתופף בצל קדשו של כבוד מחותני הרב קדוש מהרצ"ה מזידשוב זצוק"ל נפל מילתא בפומיה לחקור איך היה ברכת המן, ואני היתי משיב שמצאתי כך להרמ"ע דלעתיד יברכו המוציא לחם מן השמים, ונפל ויכוח בין החביינים, אשר כמדומה לא בירכו ברכה על המן כל עיקר, כיון שהוא לחם אבירים נבלע באברים שלא היה צריך בירור, כי כל עיקר הברכה לברר ניצוצין ולהפרידם, ובמין לא היה פסולת.

ובברכת אהרן על מסכת ברכות סימן פ"ה הביא סמוכין לדבריו: מהא דאמרינן בגמ' ברכות ל"ה ע"א אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל, ומשמע מלשון הגמ' דחייב ברכה לא שייך רק בנהנה מן העולם הזה, והמן לא היה מעולם הזה, רק מעולם הבא.

ולפי זה מברא: הא דכתיב בפרשתן ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא ויאמר משה עליהם הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה, הכונה ששאלו מה הוא כדי לדעת איזה ברכה יש לברך עליו, כיון שהיו מרגישים בהם טעמים שונים ולא ידעו איזהו ברכה תצדק עליו, והשיב להם משה הוא הלחם אשר נתן ה' לאכלה, היינו כי זה הוא הלחם אשר השפיע להם ה' ממעון קדשו ואין עליו חיוב ברכה כלל, עיין שו"ת בית יצחק יור"ד ח"א סימן פ"ד, ובשו"ת ויצבור יוסף סימן ט"ט ס"ב, ועיין שדה חמד כללים מערכת כ' כלל ק'.
ג. בספר גן רוה בפרשתן כתב דכיון דכתיב בתורה וטעמו כצפיחית בדבש, ופירושו כבצק שמטגנין אותו בדבש, א"כ היו צריכים לברך עליו ברכת בורא מיני מזונות, רק דמסיק דכיון דאמרו חז"ל דהמן היה משתנה לכמה טעמים שרוצה, ורק דבסתמא כשלא כיונו לשום טעם אז היה טעמו כצפיחית בדבש, וא"כ אם היה מברך מזונות, ואח"כ היה משנה דעתו לטעום טעם בשר וכדומה א"כ הויה שוב ברכתו הראשונה לבטלה, א"כ כמו שכתב הרשב"א בתשובה ח"א סימן י"ח דלכן לא מברכין בצדקה שמא ימלך א"כ ה"נ מן הראוי שלא לברך כלל שמא ימלך ע"ש שמחלק ומסיק: דכיון דקימ"ל על הכל אם אמר שהכל יצא לכן אפשר שבירכו שהכל.

ד. בספר שפתי צדיק להגה"ק מפליץ בפרשתן, מובא בספר פסקי תשובה סימן ר"פ בהג"ה כתב ע"פ דברי הספורנו דבלקוטת המן בשבת היה חייב משום עוקר דבר מגידולו, וע"כ דסבירא ליה כי המן נגמר להיות מאכל אדם אחר שהותו על הארץ זמן מה, ומקודם לכן היה לחם אבירים לחם שמלאכי השרת אוכלים, א"כ יש לברך המוציא לחם מן הארץ.

איך היו יכולים לברך ברכת המזון על המן הרי המן לא היה מחמשת המינים? בפרשתן ט"ז ד' ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו'.

הנה איתא בגמ' ברכות מ"ח ע"מ ב' אמר רב נחמן משה תקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן, עיין בחזון איש אור"ח סימן כ"ח אות ד' שהקשה איך ברכו ברכת המזון על המן, הרי קימ"ל דלאחר שיעור עיכול אין מברכין, והרי כאן זה נתעכל מיד דאמרינן בגמ' יומא ע"ה שבלע באבירים ע"ש מה שתיירך.

ובגליוני הש"ס להגאון רבי יוסף ענגיל ברכות מ"ח ע"ב הקשה מדוע היה חייבים לברך ברכת המזון על המן, הרי לא היה לחם של חמשת מיני דגן, רק בריה בפני עצמה, ואף שטעמו בו טעם לחם, משום טעם לבד אין סברא שיתחייבו לברך ברכת המזון.

איכא כמה תרוצים:

א. צריך לומר דסבירא ליה כמו שאמרו בגמ' יומא ע"ה שכל המינים טעמו במן טעמן וממשן, א"כ הויה ממש מחמשת המינים, לכן היה חיוב לברך על זה ברכת המזון, כך תירץ בגליוני הש"ס ברכות מ"ח ע"ב.

ב. ע"פ מה שכתב בשו"ת חתם סופר אורח חיים סימן קצ"ז וז"ל וכבר היה נ"ל שירידת המן במדבר מ' שנה לא היה דבר חדש, שהיה אותו הרוחנית ושפע אלקי מצינורי מעלה שהי' מעותד לירד על תבואת ז' עממים שבא"י עת ההיא, ואכלו מקבלי תורה הפנימיות ולאמורים נשאר המוץ והקליפה, לפי הנ"ל אתי שפיר, כך כתב בשו"ת ויצבור יוסף סימן י"ט ס"ב.

ג. צריך לומר דהיה הוראת שעה לברך עליו ברכת המזון אף דלא היה מחמשת המינים, אבל לדורות אין חייבים לברך רק בחמשת המינים, כך תירץ בראשי בשמים אות ב'.

מדור זה נודע תערך ע"י ידידת ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א - מנהגין

משיב בהלכה שיתן וידעת ההלכה | כל ההלכות הם משו"ע ומשנה ברורה

ידעת הלכות שבת

א. בישול אחר בישול, חידוד. הרב כהן והרב לוי הורו כל אחד בביתו, בליל שבת, שאפשר לקחת סיר עם מרק, מבושל כל צורכו, שחומו 71 מעלות (יד סולדת) ולהניחו על תבנית הפוכה שעמדה על פלסת השבת, כתוצאה מכך עלה חום המרק ל-80 מעלות. הרב כהן אצלו עברו במעשה זה על איסור בישול ואצל הרב לוי מותר לעשות זאת. הכיצד? (הנחה: חום של יד סולדת הוא 71 מעלות, השאלה לשיטת המחבר).

ב. שאלה החזרה לפלטה. הרבנית ק. נזכרה בליל שבת, ששכחה להוסיף בערב שבת, מים לסיר החמין העומד על הפלטה של שבת. לכן מחשש שהחמין יישרף הניחה הרבנית תבנית הפוכה על הפלטה והעבירה בליל שבת, את החמין שהיה רותח ומבושל כל צורכו ממקומו על הפלטה והניחה אותו על התבנית. בשבת בבוקר פתחה הרבנית את סיר החמין וראתה שיש בו מספיק נוזלים לכן הורידה את הסיר מהתבנית והחזירה אותו לפלטה. האם היה מותר לה לעשות זאת?

ג. שאלה - עירוי ממצקת. בסעודת ליל שבת, נשאר מעט מרק בצלחתו של נתנאל, במטבח עמד על השיש סיר המרק שהיה רותח ובתוכו הייתה מצקת, נתנאל הלך עם צלחתו למטבח ולקח מרק עם המצקת ושפך אותו על המרק שבצלחתו, שכבר היה צונן לגמרי. האם מותר לו לעשות זאת?

ד. שאלה מצטמק ויפה לו. בערב שבת הניח הרב מאיר את סיר הצולנט על הפלטה של שבת כשהוא רותח ומבושל כל צורכו. בליל שבת לאחר הסעודה, הרים הרב מאיר את מכסה סיר הצולנט כדי לראות את המרקם והצבע של הצולנט ולאחר שראה, סגר את הסיר והזיז אותו למרכז הפלטה שם החום הוא בעוצמה הגדולה ביותר כדי שיעד למחרת בצהריים הצולנט יקבל את הצבע ואת המרקם האהובים עליו ועל משפחתו. האם מותר לו לעשות זאת? (בחמין לא היו עצמות).

כללי המצוות בפרשה - נוי מצוה

ה. שאלה. האם הדין זה קלי ואנוהו זה מדאורייתא או מדרבנן ומאי נ"מ בזה?

ו. שאלה. האם יש דין הידור מצוה בדבר שאף אחד לא יכול לראות זאת?

ז. יש לעיין. יש לו טלית יפה האם ילבש אותה ביום חול שיקיים כל יום הידור מצוה ואנוהו, או רק בשבת ואז כל השבוע יפסיד את הנוי מצוה?

ח. צ"ע. רש"י בב"ק דף ט כתב שיש דין להדר את הטלית שתהיה נאה, אפילו שלכאורה היא איננה החפצא של המצוה בעצמה, ומדוע לא יהיה לפי"ז דין לעשות בית יפה מחמת המזוזה שצריך לקבוע בפתח הבית, ומאי שנא בית למזוזה מטלית לגבי ציצית.

ט. חידה. מהיכן רואים שבן אדם יכול להראות לכולם שהוא הידר במצוה ואין בזה אנוהו, ואולי אף יש בזה עניין?

י. יש לחקור. זה קלי ואנוהו זה דין בגברא או דין בחפצא ומאי נ"מ בחקירה זו?

כללי השתתפות

- כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
- כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכוייו בהגרלה.
- כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה יידקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
- ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
- שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב בהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/י ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לבורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 - 9:00 בלבד].

השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. -יש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך זה ייכנס בעזה"ל לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג. -שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון בעמ' ד'.

תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח אדר תשפ"ג

מכתבים למערכת

הרה"ג רבי עזריאל ברוך אהרנוביץ שליט"א קרית הסידים בית שמש [עלילוי נשמת בנו הרב אשר מאיר בן עזריאל ברוך ז"ל]

מה שהקשמת בשם אחרונים מדוע היה צריך את הגם של לילה כיום יאיר ברליל הפסח ותירצתם בכמה אופנים, ויש לומר הרי מקשיב על רש"י ורמב"ם וכתב שה"ר מתאי בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים, הגיעה שבויה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצות להתרשם בהם כדי שיגאלו, שנאמר ואת ערום ועירה, ונתן להם שתי מצות דם פסח דם מילה, שמלו באותו הלילה, וכבר הקשו האחרונים ו"ל היאך מלו כלילה הרי אין מילה כשרה אלא ביום כמבואר במגילה כ' ותירצו באופנים הרבה ויש מן האחרונים שתירצו על חיד"א מדבר קדמות מערכת י' את נ', ובשמות הרגל דף טו ב ד"ה ויראה, וז"ל בשו"ת בית ציחק ירו"ם קכט ועוד שלפ"י המבואר בוו"ק שפוט ל"ח ע"א שבלייל פסח של מצרים היה אור כמו יום ולכן היה דינו כיום והיו מותרים למול בו, וכיון שהיו צריכים את שתי הדמים דם פסח ודם מילה ה"ל צריך למול כלילה וכיון שאין מילה כלילה ה"ל אור יום כדי למול, אלא שכתב בבית ציחק שהוא דרך דרוש וכן בתורת חסד שו"ת ח"א א"ח סי' כה את"ו כתב שזה דחוק שהרי כלילה זה עשו מצות התלויות כלילה כמו אכילת פסח ואכילת מצה וקשה לומר שזמן זה נידון גם כלילה וגם כיום, ויש ליישב דראיתי להעיר בהא דאומרים הלא בכליל פסח הרי ההלכה מצותו ביום כדאי מגילה כ' ובשרש"י ציין לגר"א על ההגדה דליל פסח כיום וכן באוה"ח הק' שפוט ל"ח ח' ודיאמר ביום ההוא הידוע במתקן לשון צדיק כי הלילה ההוא יום יקרא לא לילה והוא אמרו לילה כיום יאיר"ו וא"כ מה טעם שהלל נשתנה דינו להיות הלילה ליום יותר משאר מצוות הלילה שאז נקרא לילה? אלא שצריך לומר בפשט הענין דודאי לא נעקר מן הלילה המשומר שם לילה, ובטח אם ביכרו ברכת המעריב ערבים שנאמר שם ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברוקיע זה היה גם בלילה המשומר אבל בגלל שגם היה אורו של יום יש לו גם דין יום וא"כ המילה וכן ההלל דינם היה כאמירתם ביום אף שהיה לילה, ומה שהבאתם דכיון דלילה כיום יאיר א"כ למה אמרו התלמידים לתנאים הק' שהיו מטובין בני ברק הגיע זמן קריאת שמע והרי לילה כיום יאיר וכל הלילה יכלו לקרוא קרי"ש וקושיית החיד"א זה אינו פשוט, כי יותר מזה מובא בשפתי צדיק פרשת בא באות מ"ח שהסתפק בענין הלילה שהעמיד יחושע שלא שקעה החמה כלל כמו שנאמר יחושע י"ג האם היה לו תורת יום לענין כל המצוות הנהוגות רק ביום, והאם נתייבו בקריאת שמע של לילה.

הרה"ג נחמן שמעון לנדסמן שליט"א קרית הסידים בית שמש

מה שהקשמת בשם החיד"א למה אמרו להם תלמידיהם הגיע זמן ק"ש של שחרית, הרי כיון שבילה כיום יאיר יכלו לקרוא ק"ש זיזים גם כלילה, אולי יתכן לומר לאדם הגיע זמן ק"ש של שחרית, לא בלא בזה לומר להם שיקראו שמע, אלא כאומרים שכבר אינו ליל הסדר, ואין כבר מצוה להרבות לספר ביציאת מצרים.

הרה"ג יעקב ישראל מיינוער שליט"א לונדון

מה שהקשמת מדוע עשה הקב"ה שיהא לילה כיום יאיר, נראה להעיר, הנהגה איתא ברש"י דברים ל"ב מה"ל לפי שיהיה המצרים ואומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחים אותם לצאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין בהם, אמר הקב"ה הריני מוציאן בחיי היום וכל מי שידו למחות באי וימחה, כע"ל. לפ"ז מובן למה היה הגם של לילה כיום יאיר, שהרי הקב"ה רצה להראות למצרים שהוא מוציאם בעת שכולו אור, וכולם יכולים לראות ויכולים למחות אם אינם מרוצים.

הרה"ג שלמה שיף שליט"א קרית בעלזא בית שמש מוהל ממוחה

א"ר באוה"ח הק' דלכן כתיב והגדת לבנך ביום ההוא הודיע כי הלילה ההוא יום תקרא וכו' ולא חש שתיטעה לומר יום ממש שגמר אומר בעבור זה שהוא בשעתו שצוה ומורו כאומרים ו"ל ואכלו וכו' כלילה הזה צ"ל אש ומצות על מוריים יאכלוהו וכו' וראים מהו שסבר דלגבי ההלכות יוני כלילה ולא כיום וזה שמלו נעצמם כלילה כמו שרש"י מביא היה אז הוראת שעה כדי שיהיו בידם מצוות ליגאל ע"י, אבל עיין בשפת אמת פסח תרי"ד דא"ר דהוה דינו כיום ממש ולכן אומרים אז הלא שלם

מדוע ציוה הקב"ה לישראל שישאלו מהמצריים כלים כדי לקיים את ההבטחה לאברהם?

הרי היה ביתם הים שהיה יותר מבית מצרים?

מה שהקשמת בשם אחרונים על הא דכתוב בפרשת בא דבר נא באוני העם וישאלו איש מאת רעהו, ואיתא בגמ' ברכות י"ג ע"ב ב' אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה מִמֶן מְהַיָּרֵם על כך, כדי שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, דיש להקשות הלא ביום יתרה יותר מבית מצרים, ואם כן, אז בבית הים יקָאָה אותו צדיק שקיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, ומה צורך לשאלה זו, ותירצתם בשלשה אופנים נפלאים.

הגאון גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" ושרד"ס יוסף החיד"ש על המעדים

נראה עוד לתרץ א' שכיון שלשון ההבטחה ואחרי כן "יצאו" ברכוש גדול, היינו "היצאה" ממש ממצרים" יהיה כבר ברכוש גדול, ולא רק כשיגיעו לים סוף, (ב' ז"ל עוד ב"ה שבדברים ששאלו מהמצריים היו ניצוצות הקדושה שהוצרכו ישראל להוציא משם, וכמו שאמרו חז"ל ברכות ט' ע"ב שעשו את כל מצרים כמצודה שאין בה דגן, המכוסה לחיון בה דגים, והכוונה שלקחו כל ניצוצות הקדושה שהיו פזורים שם בחפצים של המצריים, ולכן יש גם האיסור לשאול למצרים, כי כבר תיקנו שם הכל, ולא השאירו שם ניצוצות הקדושה, וזהו הכוונה שישאלו מהמצריים כלים כסף וכו', ויצאו ברכוש גדול של כל אלו הניצוצות הקדושה.

הגאון שלמה לאבל שליט"א ירושלים

נראה ליישב דענין כרוש גדול היה שכל עבודה, כדאיתא בגמ' סנהדרין צ"א ע"א וע"ל אוה"ח הק' לעיל שפוט ג' עה"פ שלשת ימים, לכן היה צריך להגיע מהמצרים לישראל שיהיה בזה שם תשלום, ובזוה"כ כבר נעשה הפקר לפני שזכו בהם ישראל וזוה"כ של ים, ומה גם שלפני שזכו בביתם כבר ממו המצריים, לא היה חל ע"ז שם תשלום שכל עבודה, ואפשר להמליץ ע"ד הדרוש, שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם, היינו המצרים, וגדול לא קיים בהם במצריים.

מי שציוה לנכרי לעשות מלאכה בשבת והגוי לא שמע בקולו האם עבר על איסור אמירה לנכרי
מה שדנתם בשם הפוסקים במי שציוה לנכרי לעשות מלאכה בשבת והגוי לא שמע בקולו האם עבר על איסור אמירה לנכרי או דילמא כיון שלא שמע בקולו לא עשה שום איסור.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א

חבר הבר"צ קהילות מחזיקי הדת, האב"ט תורה, בית הוראה ירושלים מיר, לשכת הפוסקים ביתר עליית, אוצר הפוסקים סוודא, ענין תורה פסנת ירושלים (בדור"י) נראה להעיר לפי זה, דאם אמר לנכרי לעשות מלאכה בשבת ואח"כ התחרט ואמר לו שאינו צריך את המלאכה, שיעובר על איסור אמירה לנכרי בשבת, כיון שכבר היה אמירה לנכרי.

הגאון אליעזר רבינוביץ שליט"א דומ"צ קהילת טומרי אמונים בית שמש

נראה להעיר דיש להוסיף ג' פרטים בהאי הלכה א'. כיון שצריך האיסור בזה הוא מצד 'ודבר דבר' א"כ באמר לנכרי מער"ש לעשות לו מלאכה בשבת, ולבסוף לא עשה לו המלאכה לא עבר על כלום [אך לכאורה צריך פהה כעין המותרין לאכול בשר חזיר ואכל בשר טלה, וה"ל אין זה מחשבה גרדא רק יותר מחו], ואף בשבת אם היה זה ברמז שאינו של ציוי עיקר האיסור הוא מצד השליחות וכל שאר עשה נמצא שלא עבר [אך לדעת הרמב"ם י"לע"ז בזה, ב' אם אמר לו בשבת אף שכבר עבר מיד באיסור של ודבר דבר מ"מ אז עדיין לא עשה הנכרי את הפעולה חייב לומר לו שלא יעשנו כדי שלא יעבור גם על החלק של השליחות, ג' דאם באמר לו לבטל לעשות מלאכה במוצ"ש תיכף עבר האיסור ולכאורה אין נפק"מ במה שיטבל את הנכרי מעשיית הפעולה שאין חסרון במה שעושה הנכרי במוצ"ש וכל האיסור הוא רק מצד מה שאמר, אך אולי מ"מ צריך לבטל שלא יזאז בנדר אהנו מעשי, וצ"ע לדינא.

הרה"ג נפתלי סטלר שליט"א מבני

מה שהקשמת בשם אחרונים במי שציוה לנכרי לעשות מלאכה בשבת ולא שמע בקולו, אם עבר על איסור אמירה לנכרי, נראה לצדין דאף אם נאמר דלא עבר על איסור אמירה, אחתי צריך כפרה, דלא גרע מהא שאמרו בגמ' נזיר כ"ג א אישה הפרם וה' יסלח לה מבשר ל"ה באשה שהפר לה בעלה והוא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה כפרה וסלחה.

האם במצרים שבלייל פסח היה לילה כיום יאיר היה לילה דין יום לגבי כל הדברים שיש חיוב לעשותם ביום

האם במצרים שבלייל פסח היה לילה כיום יאיר היה לילה דין יום לגבי כל הדברים שיש חיוב לעשותם ביום.

הגאון רבי ישראל שורף שליט"א (הערה זו עלילוי נשמת באי"ה הרב"ה הנ"צ חיים יעקב נחמן בן הרב עזריאל ז"ל)

רב קהילת צאנז ביתר, דומ"ץ ישיבת נוס שמונים, מרכז הוראה, שו"ת הוראה, ור"מ בשיב"ג תורת שלמה וזועריל ירושלים
נראה להעיר, דנפ"מ לדינא במה שבלייל יציאת מצרים היה לילה כיום יאיר, י"ל לפמ"ש"כ בחתם סופר אורח חיים סימן י"ח ע"פ א' מא"ה ס"ק א' להעיר דלפמ"ש"כ בסמו"ל סימן ה' ס"ק ז' דבבליה כעין יממא מקרי יום לענין משפט, א"כ מכל שכן לענין יציאת דלא כתיב יום, רק בראיה תליא מילתא דכתיב מבשר טו"ל ורואיתם אותו, וזכה לכיון למש"כ בספר הפרדס לרש"י הלכות יציאת סימן ל"ו ועיין מש"כ בזה בגליוני הש"ס שבת כ"ז ע"ב ועל פ"י ז"ל דבבלי יציאת מצרים דהיה לילה כיום יאיר, היה חיוב ביציאת מה"ל, ויש להסמך מהמבואר בתרגום יונתן בפרשת בא י"ב ע"פ עה"פ "ולכל בני ישראל היה אור במושבותם", ופירש ת"י "ולכל בני ישראל היה הנורא והכאיא למעוסק במצותא במותבניהון", ובביאור שם "שממה מצוות תלוין באור כמו יציאת ותפילין וק"ש של שחרית" היו יכולים לקיים, ועיין בשו"ת הר צבי אוה"ח סימן י"ב כתב דלעתיד לבא שיהיה אור הלבנה כאור החמה וכשיאיר לנו הלילה מידי שמים אפשר שגם לילה יהיה אז בכלל וראיתם אותו להתחייב במצות יציאת. ושמעתי טעם על ההנהגה שמוציאת את הציצית בזמן קדוש הלבנה, משום שבקדוש לבנה אנו אומרים ויהי אור הלבנה כאור החמה ואז יהיו הייבים ביציאת גם כלילה.

הרה"ג אהרן הכהן ב"ר משה קוליק שליט"א פתח תקוה

נראה להעיר, דבשו"ת הרב א"ה אוה"ח סימן י"ב דן בענין יציאת כלילה לאור הנו, ובסוף התשובה כתב, שלעתיד לבא "והיה אור הלבנה כאור החמה" שיהיה ל' כ"ו אפשר שגם לילה יהיה אז בכלל וראיתם אותו להתחייב במצות יציאת, ושמעתי טעם על ההנהגה שמוציאת את הציצית בזמן קדוש הלבנה, משום שבקדוש לבנה אנו אומרים ויהי אור הלבנה כאור החמה ואז יהיו הייבים ביציאת גם כלילה, וכן כתוב בשמו של הגרש"ז אויערבך וצ"ל בהליכות שלמה פסק סי' ה' ע"ב 124.

הרה"ג אברהם הבר שליט"א ירושלים

נראה להעיר מה שכתבתי בחיי אברהם שהאדר"ת העלת י"פ וקרא העיר דאין לא הרגישו דהגיע זמן ק"ש וביאר ע"פ הא דאיתא בריש פרקי ג' אליעזר שבשעתו שהיה (ר"א) דורש היה פניו מאירים ולא היה ניכר בין יום ללילה, והכא נמי לא ידעו שהגיע זמן ק"ש של שחרית כיון שגם כלילה היה מאיר להם כיום, עכ"ל. ויש שביארו בדומה לזה ע"פ דברי הוזהר דלילה כיום אשירי בליל יציאת מצרים, וא"כ אפשר דלתיני תלמידי חכמים ג"כ כן שנהגו בהלילה פסח הא"ל להם בתקופת תמוז ושפיר לא הרגישו חכמי ישראל שהיא השחר, ויש להוסיף דבתורת חסד סימן כ"ה סק"י כתב על דברי היה אליהו הוא דחוק, כיון שקיימו כלילה זו ג"כ מצות התלויות כלילה כמו אכילת הפסח ומצוה, ואין סברא שהיה אז תרת"י דסתרי שנידון כלילה לענין מצות התלויות כלילה, וכיון שענין מצות התלויות ביום, כ"כ ולכאורה לפי דברי הגר"א ע"ל ההגדה בפסקא מה נשתנה לא קשה מידי, שכתב, שהכתוב קרא את הלילה הזה יום וכמו שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא כו', לכן הלילה הזה נתייב במצוות כי אין לה בחינת לילה כלל, ומעתה ו"ל דהא גם מצות התלויות כלילה בעצם יש להם דין יום, וכדכתיב והגדת לבנך ביום ההוא, דמהאי טעמא באמת קורין הלא כליל הסדר כיון דנחשב ביום, וכמו כן כל מצוות הלילה כגון אכילת הפסח ומצוה אית להו בחינת היום, ובקרבן פסח גופיה כתיב י"ב ואלו את הברש כלילה הוה, דייקא דכתיב "וזה" בלשון זכר, וי"ל דבא לרמז כנ"ל, דאין לה בחינת לילה אלא יום, ומהאי טעמא איכא מצוות שהם וקרא בזמן לילה כלילה הוה.

ישמח לב מבקשי ה'

בשבע הבא י"א יצא הספר הנפלא שרבים ציפו לזה מעדני אשר חלק ז' מאות הקרות בהלכה ונאדה לפי סדר הפרשיות מהדורת גוטליב ידידיו הרב אליעזר אהרן גוטליב שליט"א ליקוד

הודעה חשובה

משאר הארבע עשרה ספרים שיצאו לאור ע"י המכון אין להשיג כרגע

גליון זה נודב ע"י ידידיו

הרה"ג משה הלר שליט"א לונדון

ליזכור רבבות

יהא רעוא שבזכות זיכורי רבבות זיכה לרוות נחת

מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידיו

הרה"ג מרדכי הרשקוביץ שליט"א בית שמש

ר"מ בבית"מ"ד המרכזי דוקוב לגלגל שמחת אירוסים בנו

ידידיו הבה"ח המופלג בתור"ש כמר שמואל יצחק נ"ו

מבחידי ישיבת בעלזא בני ברק קרית הרצוג

עב"ג בת הרב יהושע קאליש שליט"א

יהא רעוא שבזכות זיכורי רבבות זיכה לרוות נחת

מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידיו

הרב משה קעניג שליט"א לונדון

ליזכור רבבות

יהא רעוא שבזכות זיכורי רבבות זיכה לרוות נחת

מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

ברכת מזל טוב

לידידיו מחשובי רבני המערכת

מעורכי המזרח הנפלא משיב' החלכה

הגאון מאיר שולביץ שליט"א ירושלים

לרגל השמחה השריוהי בעמנו שמחת אירוסים בתו במז"ט

עב"ג בחבור החשוב נתן זאב ניומן נ"ו

מבחידי ישיבת פונב"ז

יהא רעוא שבזכות מעשיי הכבירים להרבנות תורה בישראל

זיכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

עיצוב תר"ה החובינין חתן